

***Impactonderzoek
naar trajecten basisvaardigheden in Drenthe
Voorjaar 2019***

Prof. Dr. Mien Segers - Maastricht University

Dr. Maurice de Greef - Maastricht University

MSc. Marieke Buisman - Kohnstamm Instituut

07-2019

*© Maastricht University,
Educational Research & Development (ERD)
School of Business and Economics*

KOHNSTAMM
INSTITUUT

© 2019, Maastricht University, Maastricht

Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, of gebruikt in bijvoorbeeld een PowerPointpresentatie, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Maastricht University, de afdeling ERD van de School of Business and Economics. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j^o het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijke vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor zover het opnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de beide genoemde partijen te wenden.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Onderzoeksmethode	5
3. Resultaten	8
4. Conclusies	11
5. Referenties	12

1. Inleiding

In Drenthe zijn ca. 45.000 volwassenen laaggeletterd. Zij hebben moeite met lezen, schrijven, rekenen en het werken met de computer. Er is steeds meer aandacht voor de rol die basisvaardigheden spelen in de zelfredzaamheid van burgers met een focus op taal als middel om te kunnen participeren op het werk en in het dagelijks leven.

De provincie Drenthe wil zich extra inzetten om meer kansen te bieden voor deze groep laaggeletterde inwoners. Een aantal trends in de provincie raken aan dit onderwerp: de vergrijzing neemt toe en het aandeel laagopgeleiden ligt hoger dan het landelijk gemiddelde (Trendbureau Drenthe, 2018). Onder deze groepen (ouderen, laagopgeleiden) zijn laaggeletterden oververtegenwoordigd. Met name in Zuidoost-Drenthe is sprake van een stapeling van (sociaal)economische problematiek: een zwakke economische basis gepaard met een laag gemiddeld opleidingsniveau, hoge (jeugd)werkloosheid en lage inkomens (Trendbureau Drenthe, 2018).

Het Bondgenootschap voor een Geletterd Drenthe maakt zich hard om minimaal 10% van de laaggeletterden te bereiken en te ondersteunen. In de afgelopen twee jaren heeft de aanpak laaggeletterdheid een impuls gekregen in de provincie. Er worden veel nieuwe wervingsactiviteiten opgezet en onderzoek gedaan naar de 'klantreis' die laaggeletterden binnen en tussen organisaties maken. Daarnaast heeft vanaf medio 2017 heeft iedere Drentse gemeente een Taalhuis: een samenwerking tussen gemeente, ROC, welzijn en bibliotheek. Volwassenen hebben verschillende redenen om (weer) te gaan leren. Vaak gaat het om concrete aanknopingspunten die te maken hebben met werk of en het dagelijks leven. Er wordt daarom in het aanbod van basisvaardigheden steeds vaker een relatie gelegd met thema's die voor volwassenen relevant zijn: thuis en familie, gezondheid en veiligheid, werk en financiën, ontspanning en recreatie en samenleving en burgerschap. De ontwikkeling van basisvaardigheden kan bijdragen aan een gezonder leven en gezonde financiële keuzes, het vinden van werk en deelname aan het sociaal verkeer. Met andere woorden taal is een middel om een betere plek in de samenleving te krijgen en de sociale inclusie van kwetsbare groepen te verbeteren.

Belangrijke vraag is wat de impact van de taaltrajecten op laaggeletterde deelnemers is. De afdeling Educational Research and Development (ERD) School of Business and Economics van Maastricht University en het Kohnstamm Instituut hebben de impact van de Drentse taaltrajecten in kaart gebracht. De focus ligt daarbij op het toepassen en gebruiken van taal in het dagelijks leven en de door deelnemers ervaren ontwikkeling van sociale inclusie. Deze rapportage toont de resultaten van het onderzoek van de georganiseerde taaltrajecten in het voorjaar van 2019.

2. Onderzoeksmethode

Onderzoeksgroep

Tabel 1 toont de achtergrondkenmerken van de 102 respondenten die het instrument hebben ingevuld bij de eerste en de tweede meting. Het betreft deelnemers aan basisvaardigheidstrajecten bij Alfa College, Drenthe College, Taalhuis Aa en Hunze, Taalhuis Assen, Taalhuis Coevorden, Taalhuis Emmen, Taalhuis Hoogeveen, Taalpunt Meppel en Taalhuis Midden-Drenthe. Opvallend is een relatieve grote vertegenwoordiging van vrouwen en van niet in Nederland geboren deelnemers (NT2). De deelnemers zijn met name uit de leeftijdsgroep 26-65 jaar en een minderheid van de deelnemers heeft een hoger onderwijs diploma. De meeste deelnemers hebben een betaalde baan of vrijwilligersbaan en hebben 1 tot 2 keer per week les.

Tabel 1: Socio-demografische kenmerken deelnemers SIT-instrument Drentse taaltrajecten

Kenmerk	% Respondenten SIT-instrument (N = 102)
<i>Geslacht</i>	
Man	33.0
Vrouw	67.0
<i>Herkomst</i>	
In Nederland geboren	26.7
Niet in Nederland geboren	73.3
<i>Leeftijd</i>	
<= 25	5.1
26 – 45	51.5
46 – 65	39.4
>= 66	4.0
<i>Hoogste vooropleiding</i>	
(Speciaal) basisonderwijs	34.4
(Speciaal) voortgezet onderwijs	23.3
MBO	12.2
HBO / universiteit	22.2
Anders	7.8
<i>Aantal opleidingsjaren</i>	
Geen	5.3
5 jaar of minder	9.5
6 - 10 jaar	30.5
11 - 15 jaar	30.5
16 jaar of meer	24.2
<i>Baan</i>	
Betaalde baan	40.0
Vrijwilligersbaan	21.0
Betaalde en vrijwilligersbaan	5.0
Geen baan	34.0
<i>Aantal keer les per week</i>	
1	54.7
2	39.6
3	5.7

Noot: "Missing values" zijn buiten beschouwing gelaten bij berekening percentages.

Instrumenten

Voor het meten van de mate van sociale inclusie is gebruik gemaakt van het gevalideerd *Social Inclusion after Transfer-instrument* (SIT-instrument) van De Greef, Segers en Verté (2010). Daarnaast zijn (om de (indirecte) relatie van deelname aan de taaltrajecten met arbeidsparticipatie te kunnen bepalen) items aan de vragenlijst toegevoegd, zoals: het hebben van een betaalde baan (met of zonder begeleiding), vrijwilligerswerk, een stage of het zoeken naar een baan. Dit resulteert in de volgende 2 groepen van variabelen.

1. Sociale inclusie:

- Nationale taalvaardigheden: het toepassen van taal in het dagelijks leven.
- Digitale vaardigheden: het gebruik van de computer en internet.
- Assertiviteit: het hebben van zelfvertrouwen, het keuzes kunnen maken en het oplossen van problemen.
- Ontmoeten & ondernemen: het doen van activiteiten buitenshuis en het ontmoeten van andere mensen.
- Natuur- en sportactiviteiten: het deelnemen aan activiteiten in de natuur en het gaan sporten.
- Afname van sociaal isolement: het minder eenzaam voelen en vergroten van het sociale netwerk.

2. Arbeidsmarktpositie:

- Het hebben van of beter functioneren in een betaalde baan.
- Het hebben van vrijwilligerswerk.
- Stage gaan lopen.
- Het zoeken naar een baan.
- Het hebben van of beter functioneren in een betaalde baan met begeleiding.

Daarnaast zijn socio-demografische kenmerken, zoals geslacht, nationaliteit, leeftijd, hoogste vooropleiding, aantal opleidingsjaren, het hebben van een diploma of een (vrijwilligers)baan en de hoeveelheid keren les in de week in kaart gebracht.

Datacollectie

Het impactonderzoek bestaat uit een voor- en een nameting. In de periode februari 2019 tot en met juli 2019 hebben 102 deelnemers twee keer het SIT-instrument ingevuld. Het SIT-instrument is afgenomen onder de deelnemers taaltrajecten bij Alfa College, Drenthe College, Taalhuis Aa en Hunze, Taalhuis Assen, Taalhuis Coevorden, Taalhuis Emmen, Taalhuis Hoogeveen, Taalpunt Meppel en Taalhuis Midden-Drenthe. De deelnemers kregen het SIT-instrument voorgelegd, waarbij tussen de voor-en nameting van sociale inclusie gemiddeld 15 weken (zonder een vakantie van twee weken of meer) zat. Na een inhoudelijke plenaire instructie (met een aanvullende schriftelijke toelichting) hebben de deelnemers op de desbetreffende meetmomenten de vragenlijst voorgelegd gekregen.

Dataverwerking en statistische analyses

Allereerst is middels SPSS 25.0 de ontwikkeling van respondenten op de verschillende variabelen van sociale inclusie en arbeidsmarktpositie in kaart gebracht. Per variabele is gekeken hoeveel procent van de mensen vooruit of achteruitging op de afzonderlijke variabelen. Om dit te kunnen analyseren, is het verschil in kaart gebracht tussen de scores van de voor- en nameting. Hierbij is ook gekeken naar mogelijke plafondeffecten (middels een Kruskal Wallis test).

3. Resultaten

Verandering in sociale inclusie

Uit tabel 2 blijkt dat tussen de 62% en 80% van de deelnemers na deelname aan een basisvaardigheidentraject een verbetering ervaart op het gebied van sociale inclusie:

- 80% van de deelnemers geeft aan taal vaker toe te passen in het dagelijks leven;
- ruim 60% ervaart vooruitgang op het gebied van digitale vaardigheden;
- 65% geeft aan meer zelfvertrouwen te hebben;
- bijna twee derde van de deelnemers geeft aan meer mensen te ontmoeten en vaker activiteiten buitenshuis te ondernemen;
- ruim vier op de 10 deelnemers geeft aan minder eenzaam te zijn en ervaart een afname in sociaal isolement.

19 tot 34% vertoont geen vooruitgang. Dit kan meerdere redenen hebben, zoals persoonlijke omstandigheden, het niet aansluiten van het programma bij de behoeften, het bewust zijn geworden van beperkingen in basisvaardigheden door het volgen van het leertraject en daardoor een lagere inschatting van het niveau na afloop van het leertraject dan bij aanvang, enzovoorts. In vervolgonderzoek (met een extra meting na 1 jaar) brengen we in kaart of de ontwikkeling van sociale inclusie onder deze groep veranderd is. Een indicatie voor bovengenoemde assumptie is dat de groepen waar een afname te constateren valt met name groot zijn bij de variabelen die te maken hebben met sociale verbondenheid, zoals 'afname sociaal isolement'. Variabelen zoals 'nationale taalvaardigheden' tonen een veel kleinere afname.

Tabel 2: Mate van verandering in sociale inclusie in % (N =102)¹

Uitkomstvariabelen	Toename	Geen toename
Sociale inclusie		
Nationale Taalvaardigheden	80	20
Digitale Vaardigheden	62	38
Assertiviteit	65	36
Ontmoeten & ondernemen	64	36
Natuur- en sportactiviteiten	62	38
Afname sociaal isolement	44	56

Noot: "Missing values" zijn buiten beschouwing gelaten bij berekening percentages.

¹ De verschillen in toe- en afname zijn voor alle variabelen significant met uitzondering van de variabele 'afname sociaal isolement'

Verandering in arbeidsmarktpositie

Met betrekking tot activiteiten op de arbeidsmarkt ervaart 15% tot 33% van de deelnemers een verbetering (zie tabel 3). Na het taaltraject geven deelnemers bijvoorbeeld aan actiever op zoek te zijn naar werk, een betere betaalde baan (met begeleiding) te hebben gevonden of daar beter in zijn gaan functioneren of vrijwilligerswerk te zijn gaan doen.

Tabel 3: Verandering in arbeidsmarktpositie in % (N = 102)

Uitkomstvariabelen	Toename
Arbeidsmarktpositie	
Betaalde baan	33
Vrijwilligerswerk	24
Stage	15
Op zoek naar baan	33
Betaalde baan met begeleiding	25

Relatie tussen beginniveau en eindniveau van de deelnemers

De gemiddelde toename in sociale inclusie (en standaarddeviatie) per groep (4 groepen op basis van de hoogte van hun beginscore) en per sociale inclusie variabelen zijn weergegeven in tabel 4. Tabel 5 toont de gemiddelde afname van sociaal isolement voor de drie onderscheiden groepen op basis van hun beginscore. We hebben voor deze variabele 3 groepen onderscheiden omdat deze variabele op een 3-puntsschaal is gemeten in plaats van een 10-puntsschaal.

De resultaten van de analyses gepresenteerd in tabel 4 en tabel 5 laten allereerst zien, dat deelnemers met de laagste scores op de verschillende aspecten van sociale inclusie hoger scoren na deelname aan het leertraject dan zij die reeds hoog scoorden bij aanvang. Dit indiceert allereerst dat met name de groep met de grootste nood aan verbetering van hun sociale inclusie ook het meest profijt heeft van deelname. Daarnaast tonen de cijfers dat met name voor de deelnemers die reeds hoog scoren op de verschillende aspecten van sociale inclusie bij aanvang van de cursus, minder groei te constateren is dan voor zij die laag scoren bij aanvang (het zogenoemde 'plafondeffect'). De verschillen tussen de onderscheiden groepen zijn significant:

- Nationale taalvaardigheden ($\chi^2 = 21.989$, $p < 0.001$)
- Digitale vaardigheden ($\chi^2 = 20.445$, $p < 0.001$)
- Assertiviteit ($\chi^2 = 23.287$, $p < 0.001$)
- Ontmoeten & ondernemen ($\chi^2 = 23.674$, $p < 0.001$)
- Natuur- en sportactiviteiten ($\chi^2 = 17.614$, $p < 0.001$)
- Afname sociaal isolement ($\chi^2 = 25,788$, $p < 0.001$)

Tabel 4: Ontwikkeling van sociale inclusie variabelen naar beginscore (N = 102)²

Sociale inclusie variabele met 10-puntsschaal	Beginscore							
	2/3		4/5		6/7		8/9	
Nationale taalvaardigheden	3.25	(2.16)	1.81	(1.52)	0.87	(1.07)	-0.05	(0.96)
Digitale vaardigheden	3.48	(2.77)	2.10	(2.12)	1.28	(1.49)	-0.18	(1.43)
Assertiviteit	2.23	(2.49)	2.14	(1.98)	1.11	(1.05)	-0.06	(1.06)
Ontmoeten & ondernemen	3.79	(2.67)	1.89	(1.72)	0.88	(1.49)	-0.38	(1.18)
Natuur- en sport activiteiten	1.95	(1.60)	1.55	(1.19)	0.52	(1.51)	-0.27	(1.37)

Tabel 5: Ontwikkeling van afname sociaal isolement naar beginscore (N = 102)³

Sociale inclusie variabele met 3-puntsschaal	Beginscore					
	Laag		Gemiddeld		Hoog	
Afname sociaal isolement	0.61	(0.44)	0.20	(0.49)	-0.19	(0.40)

² De getallen tussen haakjes geven de standaarddeviaties weer.

³ De getallen tussen haakjes geven de standaarddeviaties weer.

4. Conclusies

In deze rapportage zijn de eerste resultaten van de impact van de Drentse taaltrajecten weergegeven. De meeste deelnemers ervaren een toename van hun sociale inclusie. Met name de toepassing van taalvaardigheden in de dagelijkse praktijk is onder een groot aantal deelnemers (80%) gestegen. In vergelijking met eerder onderzoek naar de impact van basisvaardigheidentrajecten (De Greef et al., 2012) blijkt dat het percentage deelnemers in Drenthe, dat een toename van sociale inclusie ervaart na deelname aan een basisvaardigheidentraject, veelal hoger is dan het landelijk gemiddelde (zie tabel 6).

Tabel 6: Percentage deelnemers m.b.t. toename in sociale inclusie in vergelijking met landelijk onderzoek

Variabelen sociale inclusie	Drentse taaltrajecten (voorjaar 2019)	Landelijk onderzoek (2012)
Nationale Taalvaardigheden	80%	58%
Digitale Vaardigheden	62%	51%
Assertiviteit	65%	54%
Ontmoeten & ondernemen	64%	49%
Natuur- en sportactiviteiten	62%	49%
Afname sociaal isolement	44%	45%

Een kwart tot een derde van de deelnemers is na het basisvaardigheidentraject actiever op de arbeidsmarkt dan daarvoor (daarnaast is 15% stage gaan lopen). Er is een verbetering te zien over alle mogelijke posities op de arbeidsmarkt, te weten: het hebben van een baan of beter functioneren in een bestaande baan, stage lopen, actiever naar werk zoeken en het hebben van een baan met begeleiding of het beter functioneren in een betaalde baan met begeleiding (zie tabel 7). Het percentage deelnemers dat in Drenthe een verbetering van de arbeidsmarktpositie ervaart is hoger dan het landelijk gemiddelde (De Greef et al. 2012).

Tabel 7: Percentage deelnemers m.b.t. toename in arbeidsmarktpositie in vergelijking met landelijk onderzoek

Variabelen arbeidsmarktpositie	Drentse taaltrajecten (voorjaar 2019)	Landelijk onderzoek (2012)
Betaalde baan	33%	20%
Vrijwilligerswerk	24%	21%
Stage	15%	7%
Op zoek naar baan	33%	20%
Betaalde baan met begeleiding	25%	14%

5. Referenties

De Greef, M., Hanekamp, M., Segers, M., Verté, D. en Lupi, C. (2012). *Leren in verschillende contexten*. 's-Hertogenbosch: CINOP.

De Greef, M., Segers, M. & Verté, D. (2010). Development of the SIT, an instrument to evaluate the transfer effects of adult education programs for social inclusion. *Studies in Educational Evaluation* (36), 42 - 61.

Trendbureau Drenthe (2018). *Leefbaarheidsmonitor 2018. Editie 2*. Assen: CMO STAMM.